

Nordsjællandske familiers forventninger til opdragelsesansvar og samarbejde med daginstitutioner

v. Dil Bach, DPU, CeDif

- *Alle mennesker, der bor heromkring, er folk, der hører til det samme sociale miljø. Og jeg tror meget, at børneopdragelse handler om overskud. Overskud af tid. Overskud i hovedet. Mange damer, der bor heromkring, har ikke så meget arbejde. Jeg er totalt privilegeret. Jeg behøver ikke at møde på et bestemt tidspunkt ... Mange har også finansielt overskud og en ung pige. Jeg kan spille tit med mine børn, mens Justin (au pair) rydder op, måske laver mad, skræller kartofler og rydder det hele op bagefter. Og så kan jeg jo have tid med pigerne (6 og 7 år) og kigge på fjernsyn, læse en bog. Tale med Hans Peter (2 år) (Marie, mor fra Nordsjælland).*

- Jeg har lavet etnografisk feltarbejde i familier og institutioner i Nordsjælland ad flere omgange.
- Ifm. min ph.d.-afhandling, der udkom som bogen "Overskudsfamilier" i 2015.
- Ifm. det igangværende forskningsprojekt "Parate børn" ved CeDif. Her arbejder jeg sammen med Bjørg Kjær, Karen Ida Dannesboe, Niels Kryger, Allan Westerling & Tomas Ellegaard.

- I det kollektive projekt undersøger vi forældres og pædagogers arbejde med at gøre børnehavebørn parate til dagen, til skolen og til livet.
- Her tager jeg primært udgangspunkt i en børnehave i Nordsjælland og dertilhørende veluddannede forældre, mens mine kolleger primært har været i et af Københavns brokvarterer og syd for København.
- Vi har fokus på ligheder på tværs af klasse, og det vil jeg også have i dette oplæg.

Parents of the Welfare State: Pedagogues as Parenting Guides

Karen Ida Dannesboe*, Dil Bach**, Bjørg Kjær***
and Charlotte Palludan†

*Department of Education, Aarhus University
E-mail: kida@edu.au.dk

**Department of Education, Aarhus University
E-mail: dil@edu.au.dk

***Department of Education, Aarhus University
E-mail: bjorg@edu.au.dk

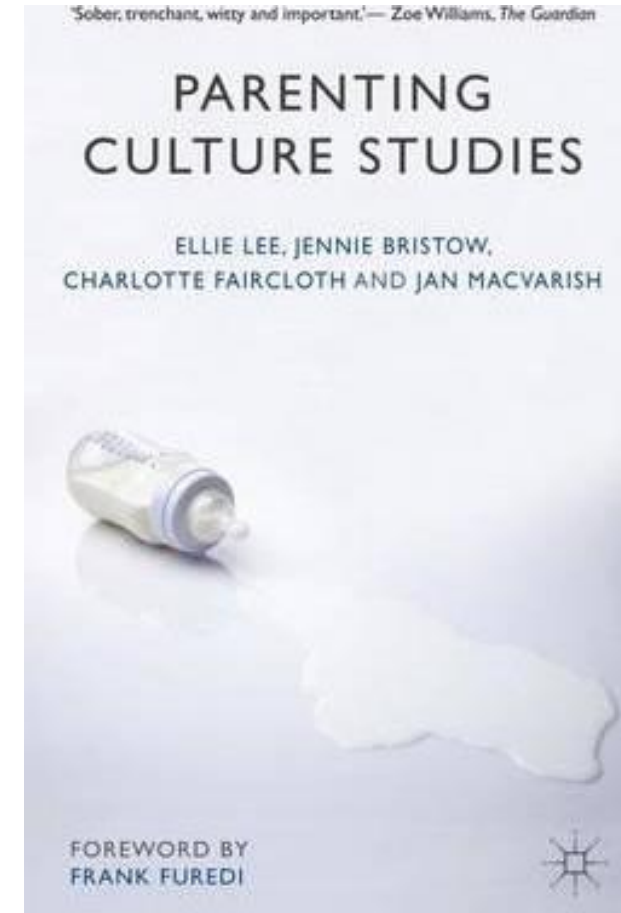
†Department of Education, Aarhus University¹

In Denmark, a process of defamilising has taken place since the expansion of the Early Childhood Education and Care (ECEC) sector in the 1960s, in the sense that children now spend a large part of their childhood outside the family. Nevertheless, parents are still seen as key figures in children's upbringing and as having primary responsibility for the quality of childhood, implying a simultaneous process of refamilising. Based on ethnographic fieldwork we show that parents are not only held responsible for their children's lives at home, but also for ensuring that ECEC staff have the best possible opportunity to support children's development at ECEC institutions. We analyse how ECEC staff offer guidance on how to be a responsible parent who cooperates in the right ways, and on how to cultivate children's development at home. Parents willingly accept such advice because of a strong risk awareness embedded in diagnostic forms, positioning ECEC staff as parenting experts.

Keywords: Parenting, ECEC institutions, de/refamilisation, diagnostic culture, Denmark.

- Vi er inspireret af en gruppe engelske forskere. De påpeger, at ordet *childrearing* i høj grad er blevet erstattet af ordet *'parenting'*. Det tyder på to tendenser.
- 1) Nemlig at samfundet har trukket sig tilbage, og forældrene står alene med opdragelsesopgaven.
- 2) Og en udbredt **forældredeterministisk** tænkning, hvor forældre opfattes som fuldstændig bestemmende for deres børns barndom, trivsel, læring og fremtid.

- Vores engelske kolleger peger på, at forældredeterminismen går hånd i hånd med en udbredt **risikotænkning**, hvor forældre også opfattes som en risikofaktor i forhold til deres børn, hvis de ikke opdrager på den rette måde.
- Risikotænkningen handler ikke om en konkret frygt for sandsynlige risici, men en diffus angst for mulige risici såsom fejludvikling eller at barnet ikke bliver parat til næste skridt på vejen mod at maksimere sit potentiale.
- Denne risikotænkning næres af **eksperter**, der samtidigt også tilbyder sig selv som løsning på problemerne.

- *”Børnene skal ned på gulvet. Gerne mange gange om dagen. Hvis ikke de synes, at det er sjovt, så må I lægge jer ned til dem, så de kan se jer. Det er helt normalt, at barnet græder. Der er ikke noget galt. Det er virkelig vigtigt, at I så viser dem, at det er ok med jeres lyde og kropssprog. De børn, der er motorisk gode, har været vant til de her ting derhjemme. Jeg kan lynhurtigt spotte børn, der er motorisk dårlige på en legeplads, og det påvirker dem altså socialt.”*
(Sigvard: in press)

- Den udbredte risikotænkning gør, at forældre bliver afhængige af ekspertrådgivning. Og man kan sige, at hvis forældre i dag fremstår som usikre, så hænger det nok sammen med, at de allerede under barselsorloven (og før) får at vide, at det kan gå galt, hvis de ikke følger diverse ekspertråd.
- Den engelske forskergruppe er kritiske over for udviklingen og ville ønske, at de kunne slippe af med ordet parenting igen, fordi det placerer så meget ansvar på forældrene. Vores engelske kolleger længes efter landsbyen, hvor både opdragelsesopgaven og opdragelsesansvaret er fælles for hele voksengenerationen.

- Vi kan genkende flere af de tendenser, som vores engelske kolleger har registreret, fx risikotænkningen – frygten for, at der er noget galt med ens barn, at det udvikler sig forkert, eller ikke indfrier sit potentiale.
- Og jeg ser generelt i mit arbejde mange eksempler på, at forældre **bebrejdes**, hvis der er udfordringer med børnene. Nordsjællandske familier mistænkes f.eks. for enten at forsømme deres børn eller omvendt at curle dem og være krævende.

- Hej Dil Bach
- Vi skal i gang med at lave et tema om curlingforældre ...
- Jeg talte med din kollega, og hun anbefalede, at jeg tog fat i dig. Hun sagde også, at du ikke brugte begrebet "curlingforældre", og at det måske passede bedre, hvis vi udskiftede det begreb med "dødirriterende forældre", hvilket er fint med mig 😊
- Jeg tænker, at artiklen skal kredse om følgende spørgsmål:
- ...
- Hvad gør det ved børnene, at deres forældre har curlet dem?
- Hvordan bliver deres evne til at indgå i fællesskaber påvirket?

- Men der er flere ting, der ser anderledes ud i Danmark end i England.
- De fleste af de forældre, vi har talt med, føler sig ikke alene med opdragelsesopgaven. De oplever et nært samarbejde med pædagogerne, som de sætter stor pris på.
- Uanset klasse har mange forældre enorm tillid til pædagogerne, som de drøfter dagligdagsting med og ikke mindst modtager råd fra. Det sker både i hente-bringe situationer, opslag på væggene og digitalt, samt mere planlagte samtaler.

- Generelt råder pædagogerne forældrene til at arbejde med *det sociale* snarere end *tal og bogstaver* ift. at gøre børnene parate til dagen, til skolen og til livet. *Det sociale* præsenteres som et helt afgørende fundament.
- De fleste af de forældre, vi talte med er (efterhånden) enige i børnehavens prioritering af *det sociale* – også i forhold til de kommende skolestartere. Flere af dem refererede afstandtagende til andre forældre, der efterlyste mere arbejde med *tal og bogstaver*:

- *LONE (lederen) siger, at nogle forældre spørger, hvorfor er der ikke ABC og tal. Og sådan har de også sagt, ... og jeg er egentlig enig [med LONE] og siger 'ja, det skal nok komme'. Det, der er vigtigere, det er de sociale kompetencer. Der er de der pigegrupper, når de har konflikter, er det vigtigt, at vi tager os af det. At de leger godt, og de lærer at omgås hinanden i stedet for. Det med tal og bogstaver, det skal nok komme efter. Det er ikke det, vi primært skal have i børnehaven. Det kan godt være, at man gør det i udlandet nogle steder, og siger 'jamen 4 år, så skal de kunne læse.' Men altså, hvis der bliver for meget fokus på det og ikke på de sociale kompetencer, så tror jeg bare, det bliver svært for dem senere hen at omgås hinanden. Så bliver det sådan nogle små nørder ... (PETER, Emmas far).*

- Udover kritikken af forældre, der efterlyser mere faglighed, er der i børnehaven en del kritik, der går på praktiske ting: forældre, der ikke læser beskeder, der ikke opdaterer telefonlister, ikke skriver sig på ferielister, ikke skriver navn i tøjet, ikke sørger for ordentligt regntøj eller sutsko. Dette tolkes som manglende opbakning og manglende ansvar, og som noget, der går ud over børnene:
- Som LONE sagde: *Vil I hellere have, at vi bruger en masse tid på at informere jer individuelt, end at vi bruger tid med børnene? Hvis vi skal gøre det så godt for jeres børn som muligt, så har vi brug for de tilbagemeldinger.*

Case: Anne, Alberts mor

- Anne fortalte også om den sidste forældresamtale i børnehaven ca. 9 mdr. før skolestart, hvor Alberts skoleparathed blev vurderet.
- Anne var relativ optimistisk, mens pædagogerne var lidt mere kritiske. Ikke i relation til *det faglige*, men *det sociale*. Pædagogerne problematiserede især Alberts manglende evne til at kunne sidde stille til samlinger og måltider. Og de problematiserede hans manglende evne til at verbalisere sit følelsesliv.
- Anne blev både rådet til arbejde med at få ham til at sætte ord på følelserne og til at øve bordskik og give ham pligter ifm. måltiderne derhjemme.

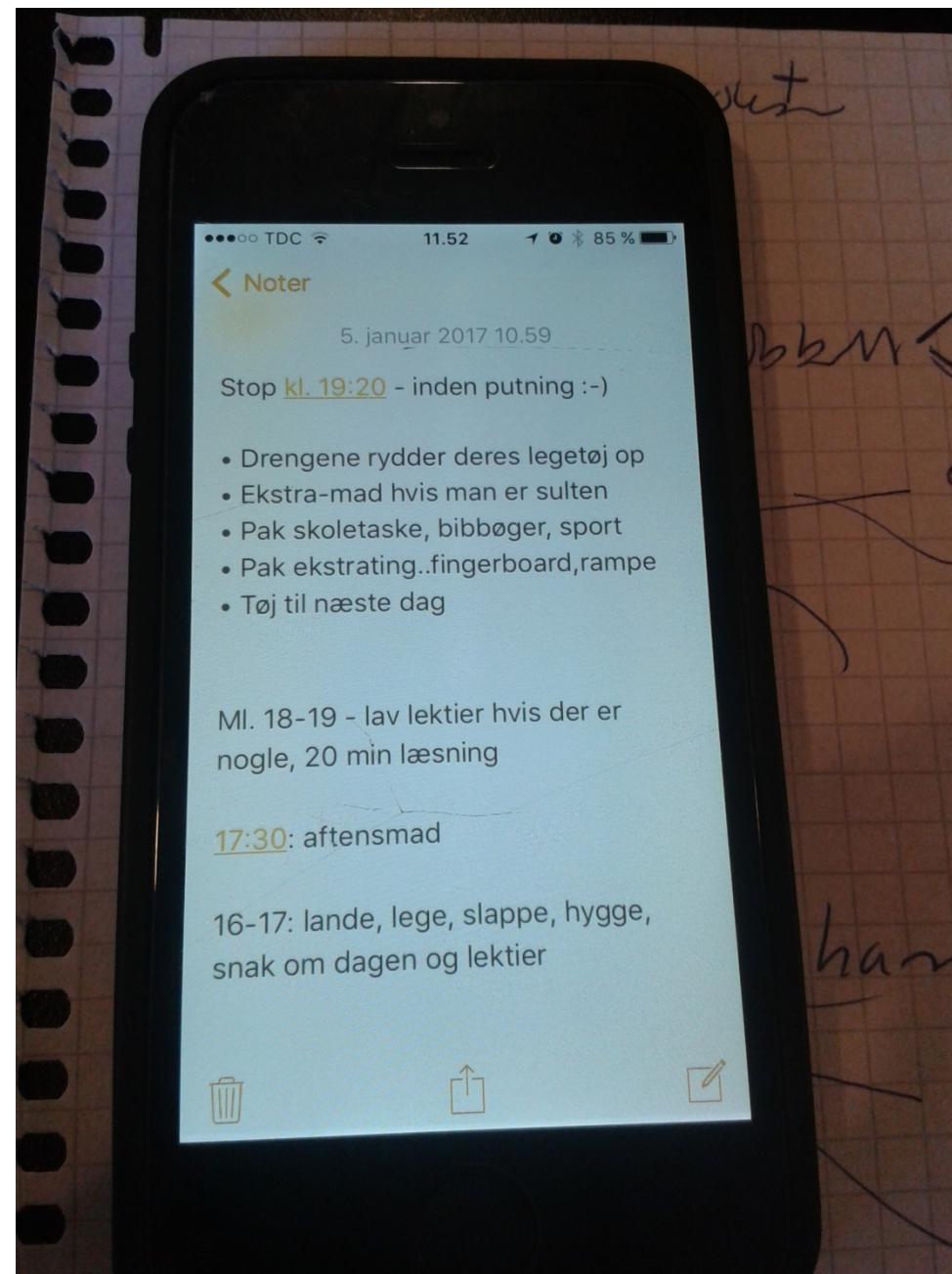
- *Så sidder han der på mit skød der senere på aftenen, og jeg børster hans tænder, og så sagde jeg: "Jeg blev rørt over den der film, vil jeg bare sige. Og så sagde han: "Det gjorde jeg også". Det var bare fedt. Og så sagde jeg: "Hey! Det er et tegn på, at du er ved at blive stor, skat, du tør sige de der ting". Så det er øvelsen 'ik, og så ikke kun pakke sig ind i læderjakke og spejlsolbriller.*

- A: Jeg støtter op om det, de mener, der skal til for at han trives i deres regi ... at blive ved med at sidde ved bordet el. til samling, altså gøre nogle ting, man ikke nødvendigvis har lyst til. Og det er han blevet bedre til ...
- D: Så vil du gerne hjemme gøre nogle ting, der gør, at de kan klare udfordringerne i børnehaven eller i skolen?
- A: Ja ... Måske ville jeg tænke over, hvad der var parallelt med det derhjemme ... Tænke over, om der var nogle ting i vores hverdag, der lignede ... Det der med, hvis han så havde været med til at dække bord og haft en aktiv rolle, så er man jo også mere tilstede ved selve seancen. Det var sådan en CARSTEN-ting [=pædagog]. Så hvis jeg også gjorde noget ud af det derhjemme, så ville det jo også smitte af på hans frokostproces eller måske samlingsmotivation derovre.

- Anne var også blevet rådet til at etablere rutiner og have mere struktur i dagligdagen. En af de gange, jeg havde interviewet hende havde hun derfor lige lavet et skema for eftermiddagen og aftenen på sin mobiltelefon.
- Hun forklarede mig, at hvis hun ikke lavede sådanne skemaer, så ville de risikere at hygge hele aftenen med jazzmusik, komme for sent i seng og være trætte og ikke-parate næste morgen.

Faglige forventninger

- Trods det store eksplicitte fokus på *det sociale*, er der en implicit forventning om, at forældrene også stimulerer deres børnehavebørn *fagligt*. Vi så f.eks., at Anne havde taget Christine Antorinis råd om 20 minutters daglig læsning til sig.
- Og selvom pædagogerne i den nordsjællandske børnehave konsekvent sagde, at *det sociale* var det vigtigste at arbejde med, så gjorde børnehaven i praksis mange ret *faglige* ting. Og det forventede de forældrenes opbakning til.

- En morgen var stemningen rigtig dårlig. Forældrene var blevet informeret digitalt om, at børnene skulle medbringe mælkekartoner og hver især forberede at fremlægge 2 fakta om et vildt dyr. Men kun to havde tilsyneladende lavet denne "lektie".
- "*Forældrene bakker ikke op*", sagde en af pædagogerne til mig. En anden gik ind til lederen og spurgte, om hun måtte skrive til forældrene og skælde ud. LONE svarede, at hun godt forstod, at det var irriterende, at de nu ikke kunne gennemføre aktiviteterne, men hun troede, at det ville virke bedre at skrive noget med, at børnene blev kede af det.

- Lidt senere samlede pædagogerne børnene og spurgte dem, hvem der havde forberedt noget hjemmefra. Her rakte de fleste børn faktisk hænderne i vejret. Og så fremlagde syv børn fakta om 'deres' dyr.
- Efter disse fremlæggelser, spurgte pædagogerne om der var flere, der havde noget at fremlægge. Igen røg de fleste hænder i vejret, men siden ingen af de resterende havde forberedt noget hjemmefra stoppede aktiviteten.

- Efter fremlæggelserne skulle børnene lave dyrene i genbrugspap, men eftersom kun 7 børn havde mælkekartoner med, overvejede pædagogerne at droppe det. De valgte dog at gennemføre aktiviteten, da børnehaven selv havde nogle toiletpapirsrør og mælkekartoner.
- Albert, Annes dreng, var en af dem, der ikke havde lavet 'lektien'. Anne vidste godt, de havde tema om vilde dyr, men hun havde ligesom flertallet af forældrene ingen forventning om 'lektier' i den forbindelse.

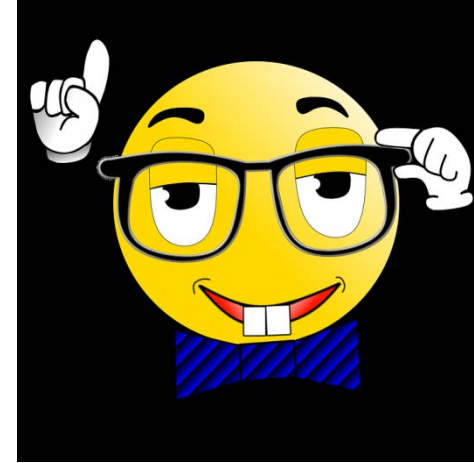
- D: *Fik du en besked om, at han havde det her dyr, og der var sådan noget med, at de skulle forberede noget?*
- A: *Ikke rigtig.*
- D: *Nej.*
- A: *Jeg fik bare den der med: "Husk at nu skal de have solcreme på, madpakke og..." Men vi havde jo selvfølgelig dyrket det lidt. Han havde lavet den der giraf ... i pap og toiletruller og alt det der.*
- D: *Ja. Hvad synes du om det der med, at de havde sådan et dyr ...*
- A: *Det, synes jeg, er en rigtig god idé. Sådan en reference på en eller anden måde. Fordi ellers er der jo rigtig mange dyr (i zoo), og det er jo fedt, men så kan det hurtigt blive bare sådan en kavalkade. Jeg tror, det er rigtig godt med sådan et fikspunkt.*

Casen illustrerer:

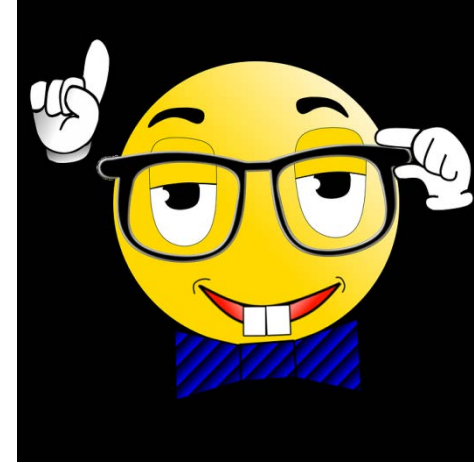
- De tvetydige forventninger, der er til børnehaveforældre: De skal opdrages til at forstå, at *det sociale* skal være i fokus i børnehvealderen, men skal samtidigt være klar til at bakke op om *faglige* aktiviteter.
- Vi så, at Anne bakkede op om fokus på *det sociale*. Og at hun godtog den udtalte præmis om, at hun kunne 'fjernstyre' sit barns adfærd, og at hun var ansvarlig for hans adfærd ikke bare derhjemme, men også henne i børnehaven.
- Og Anne bakkede faktisk op om mere *faglige* aktiviteter, men havde som flertallet af forældrene ingen forventninger om lektier i den forbindelse ...

Pædagogen som ekspert I

- Først og fremmest illustrerer casen om Anne og Albert, hvor gennemgribende familielivet kan blive påvirket af den vejledning, pædagogerne giver forældre. Trods sin optimisme på Alberts vegne, følger Anne pædagogernes råd om, hvordan hun skal opdrage.
- Pædagogerne påvirker kort sagt Annes opdragelsespraksis og ikke omvendt, og de positioneres på den måde som eksperter.
- Annes måde at bruge pædagogerne som opdragelsesguides er ret typisk for forældrene i vores undersøgelse. Og altså også for forældre, der som Anne har betydelig længere uddannelse end pædagogerne.

Pædagogen som ekspert II

- Vi spurgte flere forældre, hvad de ville gøre, hvis pædagogerne i modsætning til dem selv ikke opfattede barnet som skoleparat. Her var det typiske svar, at man ville følge pædagogernes anbefalinger. Det gjalt fx også læge-moren, Mette:
- D: *Og hvis du nu blev ved med at føle dig fuldstændig uenig, hvad ville du så gøre?*
- M: *Jeg er nok bare mere autoritetstro, men jeg tror, jeg ville tro på dem ... Der ville jeg have en tro på, at det ved de.*

Pædagogen som en ven i nøden

- Pædagogerne er imidlertid en særlig slags eksperter. Mange forældre ser dem ikke som fjerne, dømmende og bedrevidende. Flere forældre sætter især pris på, at pædagogerne kender deres børn så godt, fordi de er sammen med dem mange timer hver dag. Og en stor del af forældrene opfatter pædagogerne som nogle, de kan henvende sig til for råd og støtte også i krisesituationer.
- F.eks. fortalte ANNE om CARSTEN, en af de mandlige pædagoger: *Han sagde faktisk, der efter skilsmissen: "nu skal jeg sørge for, at jeg bliver Alberts allerbedste voksenven" ... Og det blev han. Han har virkelig været vigtig for Albert derovre ... Tacklet ham rigtig godt. Han er bare rigtig dygtig.*

Konklusion

- Modsat England, ser det ser altså ud til, at forældre i Danmark ikke føler sig alene med opdragelsesopgaven. Tværtimod er den delt mellem forældre og pædagoger.
- Alligevel sporer vi også i vores danske materiale en forældredeterministisk tankegang, og en tendens til hurtigt at bebrejde forældre alt muligt, f.eks. *ikke at bakke op*.
- Man kan undre sig over, at vi ikke ser flere eksempler på en institutionsdeterministisk tænkning, når nu børn spenderer så mange af deres vågne timer i institutioner.
- Alt i alt synes opdragelsesansvaret også i Danmark primært at blive placeret på forældrenes skuldre. Og endda ikke kun for, hvad der foregår derhjemme men også for, at pædagogerne kan gennemføre deres arbejde med børnene henne i institutionen.